

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะเป็นการปูพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน การศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนากำลังคนของประเทศให้มีคุณภาพ สามารถแข่งขันกับนานาชาติ ประเทศไทย จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ให้มีความพร้อมทุกด้าน เพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข การศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มุ่งเน้น ความสำคัญ ทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม กระบวนการเรียนรู้ และ ความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาคนให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ทุกคน มีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ นอกจากนี้จะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียน ให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณแล้ว ยังมุ่งพัฒนา ความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาข้อขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม การที่จะพัฒนานักเรียนให้ดำเนินไปในทิศทางที่ปรารถนาได้นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ หลาย ๆ ด้านด้วยกัน แต่ที่สำคัญที่สุดและเป็นหัวใจของการศึกษาคือการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอน แม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2549 : 98) กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ แต่ยังคงพบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ยังไม่ได้้นำแนวปฏิบัติดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ยังคงเน้น การสอนในรูปแบบเดิม การที่จะพัฒนาคุณภาพการสอนได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบและ กระบวนการนิเทศการศึกษาควบคู่ไปกับกระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน กระบวนการดังกล่าวจะต้องดำเนินการประสานสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย

กระบวนการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการสอนของครู ให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการนิเทศช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียน การนิเทศ การศึกษาเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับต้องมีการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรม การนิเทศภายใน

โรงเรียนเป็นหน้าที่โดยตรงของผู้บริหาร โรงเรียนที่ต้องจัดดำเนินการเพื่อช่วยเหลือครูให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้บุคลากรภายในโรงเรียนได้ปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และย่อมส่งผลถึงคุณภาพที่ดีของนักเรียน ด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษา ที่จะมุ่งส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ต้องการขวัญกำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศเช่นกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2548 : 6)

การบริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้สามารถนำหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อและเครื่องมือที่จำเป็นต่อการนิเทศการศึกษา มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเหมาะสมกับผู้รับการนิเทศเพื่อให้การนิเทศบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบและกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นภารกิจอย่างหนึ่งของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องกำกับดูแลให้ครูนำนโยบายและความมุ่งหมายของการศึกษา ตลอดจนหลักสูตรและวิธีการสอนต่าง ๆ ไปใช้ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้นำในการบริหารทุก ๆ ด้าน กระบวนการนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ ความเจริญในสาขาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง จำเป็นที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ความสามารถช่วยนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

จากการนิเทศติดตามผลการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียนของ โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่ผ่านมานั้น การนิเทศภายในโรงเรียน โดยทั่วไปยังไม่ส่งผลให้ครูสามารถปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดีขึ้น และจากการสำรวจปัญหาการดำเนินการนิเทศภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2533 มีปัญหาที่คล้ายคลึงกันคือ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษา ขาดงบประมาณ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ เครื่องมือการนิเทศ ครูไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศ ครูไม่ยอมรับและไม่ศรัทธาผู้นิเทศ ขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 59-60) จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการนิเทศศึกษาระดับประถมศึกษาระหว่างปี 2527-2536 ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2537 : 66-67) กล่าวถึงสภาพและปัญหาของการนิเทศภายใน โรงเรียน

ที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ขาดการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีปัญหาในระดับมาก คือผู้นิเทศ มีภาระกิจมากและผู้บริหารขาดความรู้เรื่องเทคนิคทางวิชาการ และมีปัญหาในระดับปานกลาง คือ มีบุคลากรไม่เพียงพอ และปฏิบัติงานไม่เต็มที่ และยังพบอีกว่า มีปัญหาเรื่องการวางแผนการนิเทศ การกำหนดทางเลือก การประเมินผล และการรายงานการสร้างสื่อและเครื่องมือสำหรับใช้ ในการนิเทศการศึกษา

จากที่กล่าวมาผู้วิจัยในฐานะเป็นบุคลากรในโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการจัดการเรียนการสอน มีความตระหนักว่ากระบวนการนิเทศการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ ที่เอื้อให้การทำงานของครูและโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษา ถึง รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนของผู้บริหารและครู เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ในสถานศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการนิเทศภายในของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการนิเทศภายในของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 โดยจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง และขนาดของโรงเรียน

สมมติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายในของ โรงเรียนแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศภายในของ โรงเรียนแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการนิเทศภายในของ โรงเรียน
2. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ด้านการนิเทศภายในของ โรงเรียน
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในของ โรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตของเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ จึงได้กำหนดการนิเทศภายในของโรงเรียน ดังนี้

- 1.1 การนิเทศแบบคลินิก
- 1.2 การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์
- 1.3 การนิเทศเป็นรายบุคคล
- 1.4 การนิเทศเป็นกลุ่ม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครู ในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุรธัมย์ เขต 3 จำนวน 238 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 238 คน และ ครู จำนวน 3,192 คน รวม 3,430 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ตามตารางของเคอร์ลินเกอร์ (Kerlinger) (ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2542 : 150) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 60 คน และครูจำนวน 320 คน รวมทั้งสิ้น 380 คน แล้วทำการสุ่มตามระดับชั้น อย่างมีสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดโรงเรียน แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรอิสระ จำแนกดังนี้

3.1.1 สถานภาพตำแหน่ง ได้แก่

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครู

3.1.2 ขนาดของโรงเรียน จำแนกดังนี้

3.1.2.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.2.2 โรงเรียนขนาดกลาง

3.1.2.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการนิเทศภายในของโรงเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การนิเทศภายในของโรงเรียน หมายถึง การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน โดยมีผู้บริหารร่วมกับครูวิชาการ โรงเรียน หรือครูที่มีความรู้ความสามารถในการนิเทศ ที่ผู้บริหารเป็นผู้แต่งตั้งมอบหมาย ให้เป็นผู้นิเทศร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ข้าราชการครูปรับปรุงพัฒนาตนเองในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน โดยมุ่งศึกษาเฉพาะ 4 รูปแบบ ดังนี้

1.1 การนิเทศแบบคลินิก หมายถึง กระบวนการชี้แนะ แนะนำ และให้ความช่วยเหลือต่อการจัดกิจกรรมของครูในการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนโครงการดำเนินงาน และวิธีการที่จะปรับปรุงการเรียนของนักเรียน โดยการปรับปรุงพฤติกรรมของครู

1.2 การนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ หมายถึง การนิเทศที่อาศัยผลการวิจัยทางการศึกษาที่เกิดขึ้นและได้นำสิ่งที่ค้นพบใหม่ ๆ มาให้ครูได้ประยุกต์ใช้ในห้องเรียน

1.3 การนิเทศเป็นรายบุคคล หมายถึง การนิเทศที่มีขึ้นระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้รับการนิเทศ 1 คน

1.4 การนิเทศเป็นกลุ่ม หมายถึง วิธีนิเทศที่จัดให้มีขึ้นระหว่างผู้นิเทศกับครูผู้รับการนิเทศตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป

2. ผู้บริหาร หมายถึง ข้าราชการครูที่ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์

3. ครู หมายถึง ข้าราชการครูในโรงเรียนสายปฏิบัติการสอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์

4. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ปริมาณการรับพิศชอบนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งการวิจัยนี้ได้จำแนกขนาดของโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2538 : 10)

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121-500 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 501 คนขึ้นไป